

СЕКЦІЯ 5. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ ТА ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Довженко В. А.
доцент кафедри економічної теорії
Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир, Україна

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Нині важливу роль в підтримці економічного розвитку мають інтелектуальні ресурси. Рівень інтелектуального капіталу є одним із основних чинників, що впливає на економічний розвиток країн, регіонів і окремих підприємств. Актуальність дослідження обумовлена недостатньою теоретичною розробленістю напрямів державної політики у сфері розвитку інтелектуального капіталу і безумовною значущістю їх реалізації на практиці в ході подолання соціально-економічних наслідків кризи. Це стало причиною вибору напрямку дослідження. Вивчення і дослідження категорії «інтелектуального капіталу» розпочалось наприкінці минулого століття. Серед наукових досліджень, що висвітлюють розробку загальних проблем, пов'язаних з інтелектуальним капіталом, слід назвати праці таких дослідників: В. Базилевич, О. Бутнік-Сіверський, Е. Брукінг, В. Геєць, А. Грищенко, Л. Едвінсон, О. Кендюхов, А. Колот, В. Мандибура, Ю. Пахомов, К.-Е. Свейбі, Л. Федулова, А. Чухно та ін. Але інтелектуальний капітал має вагоме значення для подолання кризових явищ і розвитку економіки, що в сучасних умовах потребує проведення окремого дослідження. Метою даного дослідження є обґрунтування основних напрямів державної політики у сфері розвитку інтелектуального капіталу.

Внутрішні причини економічної кризи в Україні потрібно шукати у тому, що у держави як єдиної системи інститутів влади немає чіткої, кількісно вираженої та конкретно визначеної в часі довгострокової мети соціально-економічного розвитку країни. Забезпечення довгострокового благополуччя українського суспільства можливе тільки в одному випадку - якщо українська економіка досягне високої стійкої конкурентоспроможності в умовах глобальної конкуренції між країнами. Усі наукові центри світу погоджуються з тим, що найближчі 100 років тільки ті економіки будуть найбільш конкурентоспроможні, в основі яких лежить не грошовий і матеріально-речовий капітал, а інтелектуальні ресурси. У макроекономічному аспекті інтелектуальний капітал у процесі економічної глобалізації став головним фактором, що визначає місце країни в новій економіці [3].

Найвпливовіші міжнародні організації у сфері інтелектуальної власності — Всесвітня організація інтелектуальної власності, Європейська патентна

організація - визнають Україну як державу з високим інтелектуальним потенціалом та ефективно діючою державною системою правової охорони інтелектуальної власності [6, с. 43]. Водночас слід наголосити на тому, що значна кількість об'єктів права інтелектуальної власності в Україні не залучена до цивільного обороту; нові товари, послуги, об'єкти авторського права й суміжних прав не представлені навіть на національному ринку [6, с. 43]. Це зумовлено насамперед недосконалістю системи державного регулювання у сфері науки, технологій та інновацій, скороченням обсягів фінансування наукових досліджень і розробок, уповільненням розвитку регіональних інноваційних структур, що гальмує розробку і впровадження вітчизняних технологій та нововведень, сприяючи імпорту зарубіжних технологій [5, с. 100].

Державна політика - це діяльність соціальних суб'єктів і створених ними інститутів влади, яка виникла на перетині загальнодержавної політики й економічної стратегії з метою формування і використання інтелектуального потенціалу суспільства, фундаментальних і прикладних знань, конструкторських розробок та інформації, а також машинних засобів їх перетворення для досягнення національних економічних інтересів [1].

Державна політика розвитку інтелектуального капіталу повинна базуватись на розробці та реалізації загальної стратегії соціально-економічного розвитку країни, спрямованої на становлення інтелектуальної економіки. При цьому слід визначити головну стратегічну мету, як формування в Україні протягом 15 років (2015-2030 рр.) однієї з передових у світі постіндустріальних економік із рівнем життя населення, вищим за середній по десятих провідних країнах світу [3] та встановити єдиний критерій-орієнтир змісту економічної політики держави з формування інтелектуального капіталу щодо оцінювання результативності «вигідно - невигідно» для економічних інтересів національного господарства [1]. Тому необхідно на державному рівні чітко визначити, які винаходи, новітні технології, досягнення у сфері культури й мистецтва забезпечать необхідний рівень конкурентоспроможності на світовому ринку та докласти максимум зусиль до розвитку цих напрямів [6, с. 43].

Формування основних напрямів державної політики розвитку інтелектуального капіталу має враховувати структуру інтелектуального капіталу. Більшість дослідників - Т. Стюарт, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін. - виділяють такі його складові: людський, структурний та споживчий (клієнтський) капітал [2, с. 21-23; 8]. З огляду на таку класифікацію доцільним є виокремлення трьох напрямів державної політики розвитку інтелектуального капіталу: перший напрям - кардинальна зміна системи освіти та науки, другий - правова охорона інтелектуальної власності та її капіталізація, третій - розвиток відповідної інфраструктури.

Основу першого напрямку становить зростання значення та відповідальності науки й освіти, збільшення частки вкладень в людський капітал у структурі ВВП, зміни в структурі витрат на науку. Тобто мають змінитися підходи до отримання освіти, генерації знань, професійної підготовки та перепідготовки кадрів.

Другий напрям пов'язаний з розробкою і впровадженням механізму ефективного перетворення об'єктів інтелектуальної власності у виробництво

матеріальних і духовних благ. Насамперед, слід активізувати винахідницьку діяльність, збільшити кількість значних винаходів, підвищення значення інтелектуальної власності та розширення ринку продуктів інтелектуальної діяльності; значні вкладення інвестицій в інноваційне оновлення основного капіталу [7, с 211]. Значну роль в інноваційній діяльності розвинених країн світу відіграє малий бізнес, який уже став надійною опорою інноваційного розвитку. При цьому великі корпорації мають бути в першу чергу орієнтовані на експорт, у той час як малий і середній бізнес - переважно на потреби внутрішнього ринку. Найважливішим стратегічним напрямом є створення великих державних високотехнологічних корпорацій як інноваційного ядра національної економіки [3, с 5]. Роль держави в інноваційній моделі розвитку полягає у розробці та реалізації державного стимулювання, підтримці нововведень. Одним із основних засобів державної підтримки наукової та науково-технічної діяльності є державне замовлення на розробку інноваційної продукції [4].

Третій напрям передбачає створення і розбудову дієздатної інфраструктури, що забезпечуватиме реалізацію законодавчих норм для просування національної продукції на світовий ринок інтелектуальної власності та капіталу.

Отже, успішне формування інтелектуального капіталу залежить від підтримки державою розвитку наукових і проектно-технологічних організацій, діяльність яких спрямована на становлення національної інноваційної системи. Державна політика розвитку інтелектуального капіталу має ефективно поєднувати науку, освіту, наукоємне виробництво, інноваційну інфраструктуру. Для реалізації основних напрямів політики формування інтелектуального капіталу необхідно розробити відповідну стратегію, в якій чітко визначити часові межі, кількісні орієнтири та виконавців. Не менш важливим при цьому є забезпечення ефективної взаємодії всіх гілок влади.

Література:

- 1 Бауліна Т.В. Природа державної політики формування інтелектуального капіталу: погляд крізь призму структурно-інформаційного підходу [Електронний ресурс] / Т.В. Бауліна // Проблеми науки. - 2012. - №4. - С 2-6. // Джерело доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/51017>.
2. Бутнік-Сіверський О.Б. Інтелектуальний капітал: теоретичний аспект / О.Б. Бутнік-Сіверський //Інтелектуальний капітал. - 2002. - № 1.-С. 16-27.
3. Кендюхов О.В. Стратегія соціально-економічного розвитку України: мета, завдання і ключові проблеми /О.В. Кендюхов // Економіка промисловості. - 2009. - № 4. - С 3-6.
4. Курило Л.І. Інтелектуальний капітал аграрної сфери у формуванні інноваційної моделі розвитку [Електронний ресурс]/ Л.І. Курило / Джерело доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
5. Луцків О Інтелектуальна складова інноваційної моделі економічного зростання / О. Луцків // Соціогуманітарні проблеми людини. —2008. - № 3. - С 97-103.
6. Паладій М.В. Удосконалення державної системи правової охорони інтелектуальної власності - важлива складова інноваційного розвитку України / М.В. Паладій // Наука та інновації. - 2010. - Т. 6, № 4. - С 43-45.

7. Полюяктова О.В. Напрями поліпшення використання інтелектуального капіталу в економіці України / О.В. Полюяктова // Економічні інновації: Зб. наук. пр. - Одеса: ШРЕЕД НАН України, 2010. - Вип. 41. - С 206-212.
8. Стюарт Томас А. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций / Пер. с англ. В. Ноздриной. - М.: Поколение, 2007. - 368 с.